

ČAJ



Pro chvíle pohody

BŘEZEN 2020

Časopis Autorů Jičínska

šílenství holubů co nikdy nevzlítli

křídla svobody

okusit je

zakousnout se

probrat čirý oči

k životu

(úryvek)

Michaela PRACHAŘOVÁ

162

Vážení čtenáři,

do březnového čísla ČAJe jsem vyváženě přidával ingredience.

Dvě mladé autorky vyvažují dvě literární stálice,
které překročily osmdesátku.

Ústeckoorlická autorka **Kateřina Hájková**
dává přednost próze, jak dokazuje svoji povídkou „**Nezvaní hosté.**“

Vysokomýtská básnířka **Michaela Prachařová**
preferuje verše, viz její příspěvky souhrnně nazvané „**Další básně.**“
Oběma autorkám přeji hodně tvůrčí inspirace a věřím,
že se s nimi budeme v literárních časopisech setkávat
i v budoucnosti. Přál bych oběma i vlastní knížku či sbírku,
o které usilují.

Vzory pro svou tvorbu mohou najít ve **Františku Uhrovi**,
havlíčkobrodském rodákovi, který moje otázky pojal osobitým
způsobem. Vypořádal se s nimi v bilančním rozhovoru svérázně, ale
zcela určitě zajímavě. Ohlíží se za svou tvůrčí cestou v povídání
nazvaném: „**Jenom doufám, že ta cesta nebyla úplně marná.**“

Další autorkou s řadou zkušeností,
zastupující náš kraj, je **Zlata Zákoutská**.
Připomínám jí drobnou prózou „**Dopis,**“
z knihy „**Babička Zlata vypravuje.**“

V dubnu si připomeneme jedno jičínské literární výročí a
podíváme se do fotoateliéru.

Krásné první jarní dny s ČAJem přeje
Václav

HOST ČAJe:

Kateřina HÁJKOVÁ



Jmenuji se Kateřina Hájková a narodila jsem se v Ústí nad Orlicí. Ústí a okolí mi přirostlo k srdci, mám jej moc ráda a je to pro mě velmi inspirativní prostředí. Po základní škole mé kroky směřovaly na místní gymnázium, které mi vždy připomínalo tajemné Bradavice – kouzelnickou školu známou z Harryho Pottera. Již od malička mě totiž provází láska k příběhům, které jsou podle mě všude kolem nás a stačí se jen pořádně dívat, vnímat a naslouchat. Odjakživa jsem tedy ráda četla, už jako malá jsem si vymýšlela vlastní pohádky a tak,

jak jsem byla tehdy schopná, jsem je i sepisovala. Už tehdy jsem si uvědomila, že láska k literatuře a psaní je pro mě něčím výjimečným, a tak jsem začala snít o tom, že ze mě jednou bude spisovatelka. Proto mé další studijní kroky směřovaly na filozofii, kterou jsem vystudovala na Ostravské univerzitě v Ostravě. Studium mě naučilo samostatně uvažovat o základních problémech lidské existence, ukázalo mi zajímavé autory a pocvičilo mě ve slovu mluveném i psaném. Tehdy už jsem měla jasno v tom, že se chci živit psáním. Tento sen se mi splnil a já za svou práci nepřestávám děkovat. Literaturu a psaní miluji každým dnem více, protože každým dnem objevuji jejich další kouzla a taje. Mám ráda velké a silné příběhy – někdy vymyšlené, někdy podle skutečných událostí. Mezi mé oblíbence patří Jan Werich, Arnošt Lustig, Isaac Bashevis Singer, Lion Feuchtwanger, Viktor Emanuel (Emil) Frankl, Primo Levi,

Winston Leonard Spencer Churchill a mnoho dalších. Když čtu a píši, cítím, že žiji. Jsem moc ráda, že jsem se nedávno mohla stát členkou Střediska východočeských spisovatelů a že jsem v čtvrtletníku Kruh č. 58 publikovala svou povídku. Jako členka Střediska jsem se veřejnosti poprvé představila na besedě v Letohradě, která proběhla v rámci podzimního literárního maratonu a kde jsem přečetla své dvě povídky s názvy *Místenka* a *Nezvaní hosté*.

Kateřina Hájková

Nezvaní hosté

Někdo zvonil. Což byl jev poměrně běžný. Malá Kačenka prošla dlouhou chodbou až k proskleným vstupním dveřím. Rýsovala se za nimi silueta postavy. Holčička se postavila na špičky, pravou rukou se přidržela broušeného skla a levou se pokusila zvednout co nejvýše tak, aby dosáhla na kliku. Nepodařilo se. Musela ještě zabrat. Napodruhé to vyšlo. Kliky cvakla a dveře se uvolnily, ale jen na malou škvíрку. Kačenka naklonila hlavu, opřela bradu o kraj dveří a vyhlédla vzniklým otvorem ven, aby zjistila, kdo se to k nim snaží dostat. Osoba stojící za dveřmi ji překvapila – strčila do nich a ty se otevřely dokořán. Děvčátko stihlo včas zareagovat a uhnout, takže se udrželo na nohách a nemuselo teď zadečkem líbat cihlově červené dlaždice s drobnými žlutými puntíky, jimiž byla vstupní chodba vydlážděna. Ženu, kterou odhalily dokořán otevřené dveře, Kačenka neznala. Vypadala přísně – plavé vlasy barvy myši šedi stažené do vysokého objemného drdolu, oči úzké jako štěrbiny mrkaly zpoza tlustých brýlí se silnými černými obroučkami. Hýbala tenkými ústy namalovanými tmavě hnědou rtěnkou, díky níž vypadaly ještě užší, než možná ve skutečnosti byly, dokonce vyluzovala jakési zvuky – ano zvuky, protože slova to být nemohla, těm by holčička rozuměla. Řeči té neznámé ženy ale nebyla schopna porozumět, ať se snažila sebevíc.

Zaslechla za sebou kroky a ohlédla se. Přicházel tatínek. Ulevilo se jí. Teď už to bude dobré, když je tady on. Její rytíř, hrdina. Vysoký, statný, s jasně modrýma očima a mohutnou kšticí hnědých vlasů, které mu spadaly do čela v elegantní patce. Na sobě vybledlé černé domácí kraťasy, šedé tričko s černým nápisem „Nike“ zastrčené do kalhot a pohodlné pantofle.

Ideální oblečení na nedělní siestu. Vždyť také byla neděle po obědě. Koho to k nám čerti nesou, pomyslel si tatínek, když zaslechl zvonek. Dcerka, kterou teď viděl s vyjeveným výrazem stát přede dveřmi, ho, ale předběhla. Byla tak zvědavá. Kdekoliv se něco šustlo, tam musela být. Ta dětská touha zkoumat, bádat a objevovat. Takže když zadrnčel zvonek, samozřejmě musela být na „místě činu“ jako první.

„Kačenko, ty uličnice,“ usmál se na holčičku, zvedl ji ze země a vzal si ji do náruče. Jednu ručičku mu položila na hrudník, druhou obtočila kolem krku. Byl tvrdý a měkký zároveň, krásně voněl a vyzařoval bezpečí, klid a jas. A uměl tak perfektně vyprávět! Tatínek, jak má být. Ten nejlepší ze všech tatínků. Určitě vyřeší i tuhle zapeklitou situaci. Když si všiml neznámé, vůbec ho to neznepokojilo. Ten je tak odvážný, pomyslela si holčička. „Dobrý den,“ promluvil na ženu tatínek a ona zase spustila tou svojí „hatlamatilkou“. „Aha,“ odušil otec a rty stáhl do tvaru srdce, což u něj značilo zjevné podráždění a potlačovaný přicházející hněv a vztek. A potom, což Kačenka vůbec nechápala, začal mluvit stejně jako ta žena. Vyděsilo jí to. Takhle tatínka nikdy mluvit neslyšela. Navíc cítila jeho rostoucí neklid. Jinak voněl, sálalo z něj horko a začal se trochu potit. Kačence to bylo nepříjemné – vnímala měnící se tatínkovo rozpoložení a měla z toho strach. Když byl tatínek klidný, byla i ona. Tomu, co z něj ale vyzařovalo teď, nerozuměla. A totéž by mohla říct o té ženě. Divoce gestikulovala a hlavou pohazovala natolik, že se jí její ještě před chvílí hladce učesaný ohon znatelně rozcuchal. A čím déle hovořila, tím více se cuchal, až Kačence připomínala divoženku z pohádek, které jí tatínek četával před spaním. Jejich hlasy nabývaly na hlasitosti a razanci a žena se přitom pořád snažila protlačit dovnitř. Jenže tatínek jí vždycky jemně, leč důsledně zarazil. Při posledním pokusu se jí dokonce dotkl – respektive jejího ramene – což ji očividně rozrušilo natolik, že se začala oklepávat, jako kdyby byl tatínek snad prašivý, a dala se do ryku.

To vyburcovalo i babičku, která seděla v kuchyni v horním patře, pila tureckou kávu s půl kostkou cukru a jedla housku tlustě namazanou máslem. Její oblíbený poobědový dezert. Zvonek neslyšela, protože návštěvnice zvonila na dolní byt, kde bydlela její dcera s manželem, malou Kačenkou a Terezkou. Když k ní dolehl křik, vstala a vyhlédla z okna. Naproti přes ulici bylo zaparkované podlouhlé zelené auto. Za volantem seděl mladší muž, na sedadle spolujezdce starší žena – mohla by být jeho matka. Stačil jeden pohled a měla jasno. Rollerovi se vrátili – zase. Chtěli se podívat, jak si tu žijeme – zase. Zvedla se v ní vlna nevole a potřeba bránit dceru a její rodinu. Věděla, že zeť je zběhlý v umění argumentace a hovoru, přesto pocítila nutnost sejít dolů a do celé situace se vložit. Snad ji

zachránit? Nebo alespoň vzít malou nahoru, aby to nemusela poslouchat. A tak už dále neváhala, otevřela dveře kuchyně, které typicky zavržaly, a vydala se po schodišti, vydlážděném cihlově červenými dlaždicemi s drobnými žlutými puntíky, za zdrojem hluku. Jakmile sešla dolů a naskytl se jí pohled na otevřené dveře, ve kterých, zády k ní, stál zeť s vnučkou v náruči, a čelem k ní vysoká přísně vypadající žena s tlustými brýlemi se silnými černými obroučky a rozčuchaným, dříve očividně hladce ulíznutým a pevně staženým bohatým drdolem, měla jasno. „Guten tag, frau Roller,“ pozdravila ženu babička a Kačenka, která se na ní otočila, už nechápala vůbec nic. Tak už i babička mluví tou zvláštní řečí?! Co se to tady vlastně děje?

Když frau Roller uviděla babičku, na chvíli ztichla a pohlédla jejím směrem. Byl to ale jen klid před bouří. Jakmile totiž stará žena došla až k nim, začala gestiklovat divoceji než předtím a špičatým ukazovákem ozdobeným kýčovitým zlatým prstenem s ohromným kamenem střídavě ukazovala z tatínka na babičku a zase zpátky. Kačenku ignorovala a nutno podotknout, že děvčátko za tuto skutečnost bylo poměrně vděčné. Ta žena jí naháněla strach. Vyzařovala cosi zvláštního. Nejen zlobu a vztek, ale i podivnou směsici stesku, zoufalství, beznaděje, smutku a zmařených nadějí. To všechno působilo na malou holčičku tísnivě, až jí z toho bylo úzko. Proto se tiskla k tatínkovi a svírala mu ručičkami krk, jako kdyby se v něm chtěla ukrýt a schovat, aby na ní ta rozlícená ženština nedosáhla. „Kačenko, klid, pusť mě, nebo mě uškrtíš,“ smál se tatínek a povoloval překvapivě silný stisk holčiččiných ručiček. Alespoň se usmál, napadlo děvčátko, a celá situace se na chvíli odlehčila. Ale jen na chvíli. Potom začalo všechno nanovo a nabíralo to vyšší a vyšší grády.

Tatínek se otočil k babičce: „Chce se jít podívat dovnitř. Zase. Jenže Marcela s Terezkou spí v ložnici. Nebudu je pouštět dovnitř, když tam mám ženu a dvě malé děti. Už to není jejich dům. Dávno není. Musí si odvyknout a přestat počítat s tím, že je sem pustíme pokaždé, když zazvoní.“ „Máš pravdu, Jirko,“ přitakala babička a zatvářila se rozhodně. „Myslela jsem na zahradu, ale už to dělat nebude – potom to takhle dopadá. Natáhneš prst a oni si vezmou celou ruku. Musíme to jednou provždy ukončit.“ Podívali se na sebe a souhlasně pokývnuli. Tatínek potom položil Kačenku na zem. „Holčičko, běž na chvíli za maminkou a Terezkou, ale opatrně, až je nevzbudíš. My za vámi s babičkou přijdeme, ano?“ Kačenka kývla na souhlas, poslechla, otočila se a vykročila směrem ke dveřím, které z chodby vedly do prostorné kuchyně. Nechtěla odmlouvat a přidělavat už tak dost ustaranému tatínkovi a babičce starosti. Babička jí pohládila po dlouhých hnědých vláskách, sehnula se a pošeptala jí do ouška: „Jen běž

kočičko, my se s paní rozloučíme a přijdeme za vámi, ano?“ Ještě, než Kačenka zašla do dveří vedoucích do kuchyně, podívala se k těm vstupním. Babička s tatínkem teď stáli vedle sebe, zády k ní a zastírali jí tak pohled na neznámou ženu. Neviděla, jak divoce gestikuluje, slyšela jen její vzrušený, spíše rozrušený hlas. Tatínek s babičkou naopak mluvili klidně.

Když Kačenka přišla do kuchyně, honem běžela k sedací rohové lavici, která stála pod oknem. Hbitě se na ní vyšplhala, opřela si lokty o parapet a opatrně, aby se nedotkla záclony a neprozradila se, hleděla ven. Viděla podlouhlé zelené auto, za volantem muže, na sedadle spolujezdce ženu. Oba upírali pohled ke dveřím, kde stála neznámá a tatínek s babičkou. Patřili snad k té tajemné dámě? To zjistilo děvčátko záhy. Hned poté, co zaslechlo prasknutí domovních dveří. Z jejich průjezdu vyšla žena, která se hádala s tatínkem a babičkou. Přeběhla silnici, nasedla na zadní sedadlo podlouhlého zeleného vozidla, pohnula paží dopředu na znamení, aby se muž rozjel. Odjeli. A to bylo naposledy, co Kačenka tohle podlouhlé zelené auto viděla.

Tatínek s babičkou totiž zařídili, aby sem tihle Rollerovi už vícekrát nejezdili. Byli to příbuzní Němců, kteří v domě, kde teď Kačenka s rodiči, sestřičkou a prarodiči bydlela, žili před nimi. To jí hned potom, co zelené auto zmizelo, pověděla babička. S úsměvem na tváři se objevila v kuchyňských dveřích, za zády s tatínkem. „A je to, Jirko,“ hlaholila vesele. „Na to si dáme kávu.“ „A panáka,“ dodal s lišáckým úsměvem tatínek. Panáka. To Kačenka moc dobře znala – to bylo takovéto smradlavé štiplavé pití, které se lilo do legračně malinkých skleniček a po jehož vypití se dospěláci vždycky tak zvláště zatvářili, zavřeli oči a stáhli rty, jako když tlačí, a oklepali se jako mokří psi. Nerozuměla tomu, proč to pijí, když jim to očividně tak nechutná, ale zvykla si na to, že všemu, co dospělí dělají, zkrátka asi ani rozumět nemůže.

Takže tatínek uvařil dvě turecké kávy, nalil sobě a babičce do malinkých skleniček karamelově hnědou tekutinu a potom se společně usadili ke Kačence ke stolu. „Ještě, že nevzbudili Marcelu s Terezkou, to by mě vážně naštváli. Ještě víc, než se stalo,“ smál se tatínek. Potom si ale všiml vyčkávavého pohledu starší dcerky. „Kačenko, tebe určitě zajímá, co tady ta cizí paní chtěla, vid’?“ Děvčátko přitakalo a poulilo velké zelené oči střídavě z tatínka na babičku. Slova se chopila babička. „To víš, Kačenko, před mnoha a mnoha lety byla jedna velká a moc krutá válka. Tam, kde teď bydlíme my, bydleli Němci, jejichž Vůdce tu válku způsobil. Vládli nám Čechům a nechovali se k nám vůbec hezky. Když potom Německo prohrálo, chtěli Češi oplatit Němcům trápení, které jim po dobu války působili. Smutné je, že to mnohdy padlo i na hlavy nevinných – protože

všichni Němci nebyli zlí, stejně jako všichni Češi nebyli dobří. Tak už to na světě bývá – že není černobílý. Ale to pochopíš, až budeš starší. Protože tedy Němci bez rozlišování ubližovali všem Čechům, rozhodli se Češi, že ze svého území vysídlí úplně všechny Němce. A to byl i případ města, kde žijeme my. I našeho domu. Právě tady totiž dříve bydleli Němci. Jmenovali se Rollerovi a po válce byli násilně odsunuti – tak se tomu, co se tehdy stalo, říká – odsun Němců. Ta paní, která tady dnes byla, byla dcera těch, kteří zde bydleli. V autě seděla její sestra a syn té sestry, tedy vnuk Rollerových. Od té doby, co tady nebydlí, se sem čas od času jezdili dívat. Zajímalo je, jak tady žijeme. Mně jich bylo svým způsobem líto. Do domu jsem je nikdy nepustila, ale provedla jsem je alespoň po dvorku a zahradě. Jenže oni chtěli pořád víc a víc a s každou návštěvou byli drzejší a drzejší. Vrchol nastal dnes, když u nás zazvonili v neděli po obědě a hnali se dovnitř,“ babička zmlkla a pohledem předala slovo tatínkovi. „No, a jak to bylo dál, už Kačenko víš,“ usmál se. „Mě to dnes opravdu rozčílilo, protože tě ta žena jednak vystrašila, jednak se chovala nezdvořile a hrnula se dovnitř, i když jsem jí říkal, že v ložnici spí maminka s Terezkou. Takže jsme jí s babičkou vysvětlili, že nás mrzí, co se stalo jejím rodičům a že svým způsobem chápeme, že ji zajímá, jak to tady dnes vypadá, ale že už to není jejich dům, jejich život a oni nejsou ani součástí toho našeho, takže bychom ji chtěli slušně požádat, aby už nejezdili. Že tady pro ně nic nemáme. Netvářila se sice moc nadšeně, ale evidentně to pochopila.“ „A nám se ulevilo, holčičko,“ ťukla jí babička ukazovákem o čelo a dala jí pusku na špičatý nosík. A Kačenka byla spokojená. Když se ulevilo babičce a tatínkovi, ulevilo se i jí. Atmosféra se uvolnila a ona cítila, že oba její milovaní jsou zase bezstarostní a veselí. Chtělo se jí smát, výskat a lítat kolem jako motýlek. Nebo si na něj hrát. Takže to udělala. Slezla z lavice a začala běhat sem a tam a mávat u toho ručičkami. A babička s tatínkem se smáli, ona se smála a všichni byli rádi, že se mají. A že zelené auto už nepříjede.

„Jenom doufám, že ta cesta nebyla úplně marná.“

ROZHOVOR - FRANTIŠEK UHER

- Františku, jsi havlíkobrodský rodák....

V Německém Brodě rozený jsem po vojně skončil v Brodě Havlíčkově, kde nikdo nechtěl kantořit na zvláštní škole. S Havlíčkem jsem se občas zdravil v parku, kde zdviženou rukou kyne kolemjdoucím. Tyrolské elegie mám rád,

ale bližší jsou mi pasáže ze Křtu svatého Vladimíra, v nichž Perun hřímá. Jejich současná platnost je udivující. Z epigramů ten nejznámější, doporučující nechodit s pány na led. Shodou okolností se mi to dařilo a nějak mi nevadilo, že panská láska po cizích hřbetech skáče. Snad mě utěšovalo, že K.H.B. skončil hůř, Brixenu jsem byl ušetřen. Trochu mi vadí současné zlehčující tendence, jakoby tam komisař Dedera odvezl Havlíčka na tvůrčí pobyt.



- Jak se to vlastně přihodilo, že jsi začal....

V rodině se tradovalo, že jsem v jednom roce uměl mluvit. Mlčet jsem se nenaučil dosud. Nejednou jsem na to doplatil. Také čtení jsem údajně zvládl brzo a zůstalo mi to. Četl jsem všechno, co se mi dostalo do ruky. I to, čemu jsem ještě nerozuměl. Což se mi občas stává stále. Protože mezi čtením a psaním existuje přímá souvislost, zákonitě jsem skončil u brka na psaní. Byla to dlouhá a poměrně trnitá cesta. To není lkaní, pouze konstatování. Jenom doufám, že ta cesta nebyla úplně marná. Literární vzory se střídaly souběžně s tím, které knihy se mi dostaly do ruky. Vracím se k Vančurovi a Čapkovi pro jejich jazyková kouzla,

k imaginistům a k básníkům meziválečných generací, z poválečných jsou mi nejbližší Holub, Prévert, Erich Fried. Za brilantní ukázkou literárního umění považuji drobnou povídku Oscara Wildeho Neobyčejný model.

- Vzpomínáš na tvoje první otištěné literární dílko...

Pokud pomenu vlastní literární pravěk, spíš šťastnou shodou okolností ztracený, začalo to Dikobrazem. První básnická vlašťovka rozepjala křídla v magazínu My. Detektivní povídky otiskoval Československý voják. Někdy v šedesátých letech objevila tiskařská čerň první aforismus: Odevzdal svůj hlas ve znamení revoluce. Hned ho chtěl zpátky v penězích. V průběhu roků se několikrát ukázal velice aktuálním. Zlidověl jako anekdoty, byl zveřejněn i bez mého vědomí. Knižní prvotina Žádná trať pro černé pasažéry vyšla v Kruhu.

- Spolupracoval jsi s nakladatelstvím Kruh Jak tě nakladatelství ovlivnilo...

Kruh, to byl zejména Jan Dvořák. S autory to uměl. Žádné plané mentorování, pouze konkrétní připomínky. Někdy hladily proti srsti, ale časem jsem pochopil jejich opodstatnění. V Kruhu ovšem byli i jiní. Vzpomínám rád a v dobrém. Jedno platí - pokud jsme byli pozváni, chodili jsme tam rádi.

- Stál jsi u zrodu dnešního Střediska...

Po zániku nakl. Kruh jsme se my venkované stali poustevníky. Scházeli jsme se individuálně. Dušek, Faltus, Huml, Plachetka, já. Uvítali jsme iniciativu Marcelly Marboe a podle svých možností jsme se zapojili. A použijme textu z Prodané nevěsty – dobrá věc se podařila. Zrodila se publikace Tady a teď, bulletin Kruh, sborníky... Pocit, žepatřímek sobě, naladění na stejnou vlnu. Že děláme něco pro propagaci literatury - nejen regionální - a pro generace potomků. Mrzí mě, že někteří odpadli, talentovaní a talentované, ale chápu to, život je něco jako moře, příboj je zahnal k jiným břehům. Těší mě, že máme následovníky. Eva Černošová a lidé kolem ní zasluhují uznání.

- Máš široký autorský záběr Cítíš se spíš prozaikem? Nebo jsi...

V poslední době věnuji poezii hodně času. Konečně, poetické pasáže mohou obsahovat i detektivky. Jenomže s poezií je tomu jako s nerudovským slamníkem.

Kam s ní?

- Jsi úspěšným autorem detektivek...

Detektivky mě zatím k trestné činnosti nepřivedly. Soudím, že ani nikoho jiného. Podobná tvrzení jejich odpůrců jsou zavádějící. Při psaní nepoužívám osnovu, musím se psáním bavit, někdy ještě před poslední kapitolou nevím, zda bude vrahem zahradník nebo majitelka módního salonu.. Potom podle konečného řešení rukopis upravím. O moje knižní rukopisy ztratili vydavatelé výraznější zájem. Je mi cizí současný trend - viz romány, filmy a seriály založené na honičkách, zběsilých přestřelkách a hororových attributech. Přesto v budoucnost dobré české detektivky věřím, vedle osvědčených ohnišť vyšlehují perspektivní plamínky. Kdyby třeba Erben, Winter nebo Cílek psali anglicky, respektoval by je celý svět. V poslední době se věnuji detektivním povídkám, časopisy je celkem pravidelně tisknou. Psaní povídek je proti psaní románů náročnější, omezený rozsah je třeba maximálně využít, na oddechové pasáže nezbyváá prostor. Někdy je třeba vtěsnat do věty to, z čeho lze stvořit odstavec. Nebo fádni kapitolu. Čtenáři detektivek jsou chápaví. Problém vězí v nezbytné pestrosti námětů. Rodinné sváry, sexuální výstřelky a různé formy vydírání nelze profilovat do nekonečna.

- Aforismus má díky KHB v HB svoje domovské právo

K. H. Borovský byl především epigramatik, proto je v pětiletých intervalech vyhlášována soutěž, nejlepší epigramy vycházejí ve sborníku, který je vydáván ke dni vyhlášení výsledků. Aforismy rád čtu. Především ty vtipné, nahodilé, které stvořil sám život. Aforismy se ovšem nepíší, ty se rodí v hlavě jako ptáčka v hnízdě. Mnohé zajdou na úbytě, některé dozrají. Ale žádají si svůj čas. Próza snese ledacos navíc, i poezie se může rozběhnout přes rumiště, plesy, lesy, stráně a vody. Aforismus osidit nelze. Záleží na každém slovu. Jedna cihla vypadne a bortí se celá zeď.

- Píšeš i recenze knih Baví tě...

Dlouho mě mrzelo, že kvalitní knihy odcházejí do zapomnění, aniž by o nich padla zmínka. Žel, platí to stále. Píšu ovšem jen o knihách, které mne zaujmou, které považuji za dobré, jejich autory za přesvědčivé či aspoň perspektivní. Nemíním dělat reklamu těm, kteří mne nezaujali. V Čechách totiž odjakživa platilo, že největší pozornosti se dostává knihám s negativní odezvou. Bez ohledu na příčinu. Důvodem může být nicotný námět, špatné zpracování, občanské postoje autora. Případně vše v družné symbióze. Třeba dnešní pokusy přesvědčit čtenáře, že všechno bylo jinak, než pamatují, než jak žili. Takovým knihám nechci dělat reklamu. Kterási bystrá hlava (nechci se mýlit ve jménu) z dob první republiky přišla s poznatkem, že nejlepší reklamou pro knihu je záporné hodnocení nepříliš populárního, ale respektovaného F. X. Šaldy. Rád píšu recenze na kvalitní

knihy svých přátel ze Střediska. Někteří patří na špičku současné literatury. A poznámka na okraj: Mohu se při hodnocení mýlit, chyba může vést na mé straně. Stává se, že po letech zaujme kniha, která kdysi nepřesvědčila.

- Máš nějaké současné autory či knihy, které bys čtenářům doporučil...

Někdo holky, někdo vdolky. V záplavě knih snadno unikne jedna pozoruhodná. Těší mě, že kvalitní literaturu vydávají členové a v poslední době především členky Střediska. Minimální přehled mám o současné próze. Spousta knih omílá dávno semletá zrna z časů minulých a vyhýbá se palčivé současnosti, s níž si autoři nevědí rady, obávají se, aby nenarazili a neskouzli mezi přehlížené. Lepší jsme na tom s poezií. Básniční veteráni už nedovedou příliš zaujmout. Snad s výjimkou Jiřího Žáčka. Jakoby káceli dávno vymýcený les. Poutají mne neznámá nebo zatím málo známá jména. Z poslední doby sbírka Tahiti v hlavě M. Olšovského a Arecibo M. Pšeničkové. Pozornost vzbudila již prvotinou.

- Ve Středisku i jinde jsi poznal řadu mladých autorů a autorek...

Mladí jsou na tom špatně. Moje generace pamatuje řadu literárních a kulturních časopisů, noviny měly víkendové literární přílohy, některé publikovaly každý den báseň. Nebo aspoň básničku. Jedna otištěná je pro autora nad deset posudků a hodnocení. Také vycházely sborníky. Trochu slepé uličky, ale s charakterem odrazových můstků. Tehdejší spisovatelská organizace pořádala přímo nebo prostřednictvím krajských poboček různá setkání. Sdružovala literní adepty. Přímo katastrofální jsou v tomto směru dnešní časopisy pro děti. Nenajdete v nich básničku.

- Na schůzích Střediska jsme často mluvili...

Nikdy jsem neobcházel vydavatele a nečiním to dosud. Poslal jsem rukopis poštou a čekal. Tak jsem se naučil trpělivosti. Někdy se urodilo, jindy ne. Ve Víkendu jsem vydal patnáct knih, než jsem se náhodou na pražském veletrhu sešel s vydavatelem. Minuly doby, v nichž nakladatelé reagovali, potvrdili příjem, odpověděli. Lhostejno, zda kladně, zda záporně. V současnosti se mnozí prostě neozvou, ačkoli elektronickou poštou stačí krátká věta. Slušnost a odpovědnost se vytratily. Snazší to mají autoři v centru, především v Praze. Znají se, disponují větší možností získat prostor. Platí odvěké já na bráchu, brácha na mne. To je ovšem prastarý způsob osévání literárních lánů.

- Na jednu stranu si autor...

Tady je zakopaný pes. A nepěkně páchnoucí. Vězí za ním všemocná otázka peněz. Tiskárny dávno nejsou kulturními institucemi, nýbrž výdělečnými

podniky. Co si kdo zaplatí, to vytisknou. Někdy rukopis snad ani nečtou. Slzy roní obsah, pláče český jazyk, čtenáři zírají, lomit rukama již odvykli. Distribuce je další problém. Nákladná záležitost. Obecně vzato, svoboda má mnohé neduhy. Je tu ovšem i klad. Nejedna kvalitní rukopis nakladatelé odmítají, protože neslibuje zisk. Takže autorovi zbývá nouzové řešení. Pokud není sužován nouzí.

- V současnosti vychází řada knih, ale jejich kvalita...

Kniha je zbožím, s tím prostě nic nesvedeme. V současnosti zatraceně drahým. Spisovatelská obec je roztržštěná, neexistuje instituce, která by hájila zájmy spisovatelů. Proti konkurenci komerčních kuchařek a životopisných blábolů (většinou) se kvalitní literatura těžko prosazuje. Reklama je téměř nulová, recenze v běžných novinách vzácností, o televizi škoda mluvit. Rozhlas nesleduji. Zvláštním fenoménem jsou regionální fotografické publikace, mnohdy hodnotné a poutavé. Nepostrádají význam vlastivědný. Nad cenami knih lze ovšem jen žasnout. Jak prodat útlou sbírku veršů - pokud ji knihkupci vezmou - když se cena pohybuje kategorii třímístných čísel! Kvalita současné české prozaické produkce (kterou znám) přílišné uznání nebudí. Soudím, že poezie je na tom lépe, ale při vycházejícím počtu sbírek a jejich nahodilé dostupnosti těžko odpovědně a objektivně hodnotit.

- Získal jsi i řadu literárních ocenění...

Za pět šest desetiletí se něco nastrádalo. Cením si čtyř Havranů za nejlepší detektivní povídku roku, dvou cen Eduarda Fikera (které již nejsou udělovány) za nejlepší detektivní rukopis a ceny Unie za drobnou sbírku aforismů.

- Určitě máš rozepsané nové rukopisy...

Rukopisy... Něco je u nakladatelů, něco v šuplíku. Nerad mluvím o tom, co má vyjít, dokud nemám knihu v ruce. Někdy je to běh na dlouhou trať. Loni vyšla kniha povídek, rukopis jsem odevzdal v roce 2012! Po dvouletých průtazích spatřila světlo světa obsáhlá kniha aforismů. Zda a kdy něco vyjde, to není psáno ani ve hvězdách.

- Žiješ v kraji, kde žila celá řada autorů...

Výraznou stopu zanechali mnozí umělci, kteří měli k městu a okolí vztah. Havlíček, Hašek, Panuška, Zrzavý, abych uvedl vrcholky hor. Někdy se jich dovolávají i tací, kteří jejich dílo příliš neznají, ale komu spadl do klína úřad... Knižní veletrh je specifickou záležitostí. Podle mého jsou vyzvedávání autoři spíš podle občanských postojů než podle kvality díla,

což bylo neduhem v minulosti a žel, nic se na tom nezměnilo. Tady asi platí stará definice pravdy: Každý jen tu svou má za jedinou. Kulturní dění ve městě sleduji už většinou jako z ponorky, takže kvalitu nemohu hodnotit. Cení si aktivit básníka Ladislava Vondráka a programů v jeho Kavárně U notáře.

- Máš nějaké literární motto

Literární i životní: O všem je nutno pochybovat. Nikoli o všech. Potkal jsem lidi, které bych raději nikdy nepoznal, ale také spoustu takových, jichž si vážím. Nejen z literárního světa. Některé znám důvěrněji a cením si jejich přátelství.

Michaela PRACHAŘOVÁ DALŠÍ BÁSNĚ

strážnej anděl na malým křivým piedestalu

po ránu mi slunce
klepe na okno
a kolem hlav lidí
snaží se uplíst svatozář
ač nikdo nehodil kamenem

a v koutě na ulici
vidím zase novou tvář
stále tam medituje
když se kolem vracím
do svý sluje

neuteču, nemám strach

je skromnej jako anděl
oči mu zvláště hořej
a kolem koutků úst
se mu vrásky krásy tvořej

čeká tam
poslouchá
upřeně pozoruje
chvílema nedejchá
ten svět je napínavej

před sebou malej stolek
na něm keramika
stovka křivejch andělů
s láskou dělανεjch

kupte si jednoho
ale
cena je vysoká
- platí se dobrým slovem

mind execution

stmívá se
je zamračeno
hvězdy nejsou vidět
mám mysl
plnou vředů
a kdo sakra ne
vždyť nejsou vidět
jako ty hvězdy

dolejvám sobě
i jí
i jemu
i tobě
a čtvrt století
je v prdeli
půlnoční vrány
zašívaj se jehlou
v koutě

umlč
tu svoji nakaženou
zdravou mysl
nalej mi
ještě jeden
raison d'être
nikdy ho nebude dost

ale až jednou dojde
máme ještě
l'eau de la vie
otevřels okno svý
zakrvácený myslí

možná přijdem
na to

co se děje
kdo ví

ček – árna

sedím na gyndě
se mnou tu sedí
dvě další ženy
jedna mladší
ještě kvete
druhá už
zralá divizna

čekají až jim
doktor zkontroluje
jejich útroby
co v nich je
co v nich je

na zdi visí
plazmová telka
a v ní ženská
s přízvukem
mluví o
prevenci vaginální mykózy
a svět
se v tu ránu
scvrkává
do jednoho malýho místa
v ženským klíně

a slunce zaživa bičuje a smaží
jedoucí auta
a někde na universitě
je probírán Nietzsche

šilenství holubů co nikdy nevzlítli

křídla svobody

okusit je

zakousnout se

probrat čirý oči

k životu

křídla vlků

v noční vláze
skutky delfínů

udušený popelem

bezcenných manýrů

kroky ptáků
na náměstí
promění zvratky
a tvrdý rohlíky
co zobou
ve štěstí

pár lidí
a přechody
dalších zim

přechody
přelety
přechody

přelety
čas je clona

na obloze

co kape
největší myslitelé
mezi nás

jako kyselina
všech rán
co nikdy
nešla spát

řekni to holubům
řekni to sobě
řekni to horám

pár holek
v dřavých punčochách
se slepenýma vlasama
točí kabelkou
po směru
hodinových ručiček

auta zastavujou
a zas soumraku
déšť nesměle

padá do kanálů
v sanatoriu
se největší borci

opíraj rukama
o okenní parapet

a z hlíny
na dvoře
vyrůstá
sprostá naděje

strážnej anděl na malým křivým piedestalu

po ránu mi slunce
klepe na okno
a kolem hlav lidí
snaží se uplíst svatozář
ač nikdo nehodil kamenem

a v koutě na ulici
vidím zase novou tvář
stále tam medituje
když se kolem vracím
do svý sluje

neuteču, nemám strach

je skromnej jako anděl
oči mu zvláště hořej
a kolem koutků úst

sapientia

chutnaly jako beznaděj
ty rty šedých nocí
když déšť mi hrál na oknech
prudce a naléhavě
Beethovenovu Pátou
Symfonii

vzpomněla jsem si
na pasažéra z vlaku
seděl proti mně a
a měl mrtvolně modrý oči
bez řas

a vše bylo
tak obrovsky skutečný
a nikdy nic nebylo TEĎ

se mu vrásky krásy tvořej

čeká tam
poslouchá
upřeně pozoruje
chvílema nedejchá
ten svět je napínavej

před sebou malej stolek
na něm keramika
stovka křivejch andělů
s láskou dělanejch

kupte si jednoho
ale
cena je vysoká
- platí se dobrým slovem

a homeless cat

kočka bez domova
kráčí lesem
kočka bez domova
kráčí velkoměstem
dnem i nocí
co na tom záleží

kočka bez domova
kráčí deštěm
kočka bez domova
jde za sluncem
kráčí tmou

kočka bez domova
kráčí svou myslí

kočka bez domova

je vděčná...
a paper mind

v sešitě je
posledních pár
nepopsaných listů
čistých jako
mys novorozeněte
čistých a
plných nadějí
dychtí po příběhu

a někdo tady
jí k večeři
či ke svačině
rohlík
s šunkovou pěnou
někdo jinej
ve Francii
jí vybraný
čerstvý pečivo
a kvalitní sýry

a co ty?

někdo v Japonsku
zrovna hostí
nečekaných hostí
a někdo v Americe
sedí na ulici
a žebrá
o věčnost

v nenapravitelným
běsnění nicoty
ty papíry
ještě nikdo
nepopsal
jsou trochu
politý vínem
ale už to uschlo
tak piš
jednou totiž
dojde inkoust

Zlata ZÁKOUTSKÁ

DOPIS

Vážený pane redaktore,

musím Vás sdělit, že humornou povídku ani žádné veselé povídání nikdy nenapišu. Nemám, neměla jsem a už určitě nebudu v dalším životě mít nikdy zážitky k popukání. Jen snad k pousmání nebo ušklibnutí. Každá veselá mnou prožitá příhoda se mi při psaní během děje mění na tesknou, smutnou nebo i k pláči. Často má nevhodný podtext. Káravý, autoritativní, v nejlepším případě je na konci zdvižený prst s varováním naznačeným, někdy i vysloveným. Jsou to příběhy dobré, ba i hezké, ale na „jedno kopyto“. To přece nejde o něčem takovém psát a otravovat čtenáře, byť ojedinelého, nějakou životní poučkou, kterou dávno zná, i když se jí neřídí. Chtěl se bavit, neprosil se o ni. Toho má dost a plné zuby už z jeslí, školky, škol všech typů, ze zaměstnání, zájmových spolků, sdělovacích prostředků a v neposlední (někdy poslední) řadě i z rodiny. Děti od mámy a táty,

manžel od manželky, ve vzácných výjimkách i opačně. Nemůžu se opřít o životní zkušenosti. Když dojdou, domyslím a dopíšu se k bodu, kdy legrace kulminuje, úsměv ztuhne, vytratí se a děj se mi propadá v lepším případě do klidu, melancholie, smutku, v horším případě do skepse a beznaděje. Tam si musím začít vymýšlet. A to zase nevím jak, protože mi chybí, ale úplně chybí, fantazie. Nenarodila jsem se s ní. Jestli snad přece jen nějakou mám, pak jen zavádějící, která mé myšlenky a představy vede ke koncům přímo tragickým, ba morbidním. Jsem otrokem prožitého děje a událostí, které se opravdu staly. Je to zlé. Třeba je to duševní porucha, možná i těžká. Ach Bože, skončím snad jednou ve svěrací kazajce? A už se vidím v barvách na nemocničním lůžku, vedle podivní pacienti a lékař s obrovitou stříkačkou se blíží. Po vpichu – och, jak to bolí! – se ze mne stává absolutně otupělý tvor, bez vůle, na věky civějící do stropu. Vidíte, už je to tady! Prožitek z fantazie. Připouštím, že tedy nějakou mám, ale nepřímou, noční, nějak zvrhlou, asi formu jejího zhoubného bujení. A tak to dopadne vždy, když chci odbočit od skutečnosti a dokončit něco pěkně podle svého. Příběh sám je zajímavý (aspoň trochu), napínavý, s dobrým napomínajícím koncem. Blbost. Nebo veselý, s koncem špatným. Taky blbost. Další příběh je jen otrockým popisem událostí. To je pro povídku pitomost už stupně nejvyššího. Nejhorší je, že se ty drobné příhody tak opravdu v životě staly. Mám to zapsané ve stručných denních záznamech. Mohu z nich kdykoliv stvořit povídku. Cítíte mé sebevědomí a jistotu? Chyba. Nestvořím, nemám na to. Takže, pane redaktore, odpusťte, nejsem ten literární typ, jak jste se domníval.

P.S. Teď nevím, jestli je to k smíchu, nebo k pláči.

S úctou Autor

ČAJ pro chvíle pohody

č.162, březen 2020, ročník XIX

Vydáno 5. března 2020 v Nové Pace

Redakce: Václav Franc, K Hájku 1724, 509 01 Nová Paka

Franczub@seznam.cz

Grafická úprava titulní strany Jozev dŘevník Borovský

Interní tiskovina regionálních autorů Jičínska.

TEXTY NEPROŠLY JAZYKOVOU ÚPRAVOU!